

vezilo

GLASILO BELOKRANJSKE
TRIKOTAŽNE INDUSTRIJE

Nov način plačevanja med uporabniki družbenih sredstev

Najprej bomo pojasnili, kdo so uporabniki družbenih sredstev. To je vsaka organizacijska oblika v naši družbeni ureditvi, ki razpolaga s katerim koli delom družbenih sredstev. To so vse temeljne in druge organizacije združenega dela, banke, zadruge, družbenopolitične skupnosti in druge družbeno pravne osebe.

Vsi uporabniki družbenih sredstev, med katere sodi tudi naša organizacija združenega dela, se morajo od 1. aprila 1976 ravnati po novem zakonu o zavarovanju plačil med uporabniki družbenih sredstev. Bistvo tega zakona je v tem, da nek uporabnik družbenih sredstev, na primer trgovsko podjetje, ne more nabaviti blaga, če ni sposoben takoj zagotoviti plačila. Načinov zagotovitve

plačila pa je več. Kupec mora prodajalcu v roku petnajst dni od prejema blaga to blago tudi plačati, predložiti ček ali menico, oziroma v roku, ki je v pogodbi, predložiti dokaz, da je odprt nepreklicljiv dokumentarni akreditiv ali izročiti garancijo.

Do tega novega načina plačevanja je prišlo zato, ker so lahko do sedaj vsi uporabniki družbenih sredstev blago nabavljali, ne glede na to, kdaj ga bodo lahko plačali. Tako se je dogajalo, da so kupci blago plačevali po devetdesetih dneh, mnogi pa tudi še po daljšem roku po nabavi blaga.

Za izterjavo starih dolgov je bilo velikokrat potrebno izvesti še posebno akcijo. Ker je bila ta nabava oziroma potrošnja brez denarnega kritja, je tudi to

močno vplivalo na višino inflacije pri nas. Drugače povedano: blago se je nabavljalo in trošilo kljub nelikvidnosti. Ker so cene blaga neprestano rasle, je uporabnik družbenih sredstev, ki je imel večje zaloge blaga, izkazoval preko rasti cen tudi večji celotni dohodek in sam dohodek, s tem pa je tudi pri delitvi dohodka razdelil tisto, česar ni sam ustvaril. Zaradi vsega tega je uveden nov način plačevanja, ki bo onemogočil nakup in porabo blaga brez kritja.

V zvezi s tem je izdan tudi zakon o ugotavljanju in obračunavanju celotnega dohodka v temeljnih organizacijah združenega dela. V celotni dohodek se šteje le plačano dobavljeno blago oziroma storitve, dohodki od skupnega poslovanja in izredni dohodki. Med plačano blago sodi vse tisto, kar je dejansko nakazano na žiro račun in vse tisto, za kar imamo zagotovila za plačila po zakonu. To so: ček, menica, nepreklicljiv dokumentarni akreditiv in garancija.

Kar zadeva zagotovitve plačil našim dobaviteljem, bomo ta uspeli zagotavljati. Predvidevamo, da nam bodo nekateri kupci teže zagotavljali plačila. Uporabnik družbenih sredstev, ki za že prejeto blago ne more zagotoviti plačila, bo šel v sanacijo. Ker trgovini primanjkuje obratnih sredstev, bo ta zmanjševala zaloge in tako manj nakupovala. Iz tega sledi, da se bo zmanjšala tudi naša realizacija. Glede na to, da proizvajamo v glavnem sezonske artikle, obstaja bojazen, da nam bo del le-teh ostal na zalogi.

V prvem polletju pričakujemo slabše rezultate poslovanja od načrtovanih in predvidevamo, da se bo stanje na tržišču normaliziralo šele z drugim polletjem.

TONE TOMC

Letos praznujemo sto let, odkar se je na Vrhniki rodil Ivan Cankar (1876-1918), najpomembnejši slovenski pisatelj na prelomu iz 19. v 20. stoletje. Bil je novelist, romanopisec, pesnik, dramatik in kritik.

Cankar je vsestransko posegal neposredno v slovensko stvarnost in jo najširše zajel v svojem književnem delu. Obravnaval je težko pot slovenskih izobražencev, usodo vaških sinov v mestu, vdor kapitalizma v Slovenijo, pojav proletarizacije vasi, začetke socializma v Sloveniji in boj liberalnih in naprednih sil zoper konservatizem in klerikalizem. Obdelal

Ob 100 – letnici rojstva Ivana Cankarja

in zajel je torej veliko in bogato področje.

Najmočneje in najbolj zrelo se je pokazal njegov umetniški duh v kratkih, lirsko ubranih črticah in novelah, posebno takrat, ko je opisoval lik svoje matere. V novelah, romanih in še posebno v dramah je Cankar nastopal kot kritik tedanje družbe. Kritiziral je vse negativne pojave svojega časa.

S svojo umetnostjo je težil k temu, da pomaga pri izgradnji novega in pravičnejšega družbenega reda in da ščiti svobodo in dostojanstvo vsakega človeka ter človeštva nasploh.

Njegova najpomembnejša dela so: Na Klancu (1902), Martin Kačur (1906) iHlapec Jernej in njegova pravica (1907) ter drami Za narodov blagor in Kralj na Betajnovi.

MILAN BRAČIKA

Skupščina občinskega sindikalnega sveta

25. februarja je imel občinski sindikalni svet letno konferenco – skupščino. Osnovni namen tega zbora sindikalistov je bil oceniti sindikalno dejavnost v občinskem merilu, oceniti delovanje posameznih osnovnih organizacij sindikata v temeljni organizaciji združenega dela in v delovni organizaciji nasploh. Iz poročila je bilo razvidno, s čim se je v preteklem letu ukvarjalo predsedstvo OSS. Zapisano je bilo, da je organiziral OSS nekaj seminarjev za vodstva OOS, nekaj skupnih sestankov, na katere so bili vabljeni tudi predsedniki OOS. OSS je bil preko svojih organov pobudnik številnih akcij, ki so bile v osnovnih organizacijah. Ponekod so bile takšne akcije v redu izpeljane, drugod manj uspešno, ponekod pa so zadeve zaradi pomanjkanja vztrajnosti ostale na pol poti. Nekatere akcije so bile o tem

– kako je z udeležbo slehernega delavca pri uveljavljanju odločitev in sklepov,

– kako se obnašajo posamezni delegati v organih upravljanja, v občinskih samoupravnih telesih itd.,

– kako se izvaja kontrolna funkcija delavcev po izvoljenih organih,

– kako trdna je povezava med TOZD in krajevnimi skupnostmi,

– kako so bile dane vse sile za dosledno ustavno konstituiranje.

Pri pregledu, kako so posamezne delovne organizacije ustavno konstituirane, je bilo ugotovljeno, da so to nekatere delovne organizacije izpeljale zelo natančno (kot primer je bila navedena Beti), druge pa so bili bolj površni in so se prijavi kot enovita delovna organizacija, čeprav obstajajo pogoji za ustanovitev TOZD in so s tem odprte nove poti boljšemu gospodarjenju. Skupščina je ocenila tudi potek

letnih konferenc OOS v TOZD, veliko pa se je govorilo tudi o skrbi za delovnega človeka. Ugotovljeno je bilo, da nismo dovolj elastični pri zadovoljevanju osnovnih človeških potreb, kot so stanovanjske razmere, otroško varstvo, neprimerno delovno okolje in podobno. Nekaj je bilo izrečenega tudi o integracijskih procesih v občini. To zadeva predvsem povezovanje Komet-Beti, kjer je že precej storjenega v poslovnotehničnem pogledu, obstajajo pa tudi razlogi za ustanovitev sestavljene organizacije združenega dela.

V razpravi je bil govor o stanovanjski politiki v občini.

Dejstva so, da te probleme prepočasi rešujemo, da so stanovanja v Metliki med najdražji v republiki, da večjih premikov na boljše v bližnji prihodnosti ni pričakovati. Zakaj tako stanje? Dvogovor se je razvil med predstavniki TGP kot izvajalcem del ter med delegati. Kljub poplavi besed pa ni pričakovati, da bi se kvadratni meter stanovanjske površine v prihodnosti pocenil.

In kako so bile ocenjene letne skupščine OOS v TOZD? Glavna ugotovitev je bila ta, da v večini primerov udeležba članstva ni bila zadovoljiva. Na skupščinah so navadno manjka-

li tudi vodilni ljudje, ki naj bi odgovarjali na vprašanja članov itd. So pa bile zato razprave toliko bolj ustvarjalne in so potekale v smislu razvoja naše družbe, samoupravljanja, skratka, življenje delovnega človeka mora dobiti nove razsežnosti. Tudi zbor sindikalistov iz občine je razpravljal zdravo, konkretno, samokritično in kritično o raznih nepravilnostih, ki negativno vplivajo na delavce.

Za konec naj zapišem samo še to, da so se skupščine udeležili v glavnem ljudje, ki bi morali biti sicer na svojih delovnih mestih. In kje so bili drugi? Nekdo jih bo pač moral izbežati iz „skrivališč“ in jih javno vprašati, kje je njihova zavest.

TONE MATJAŠIČ

Posvetovanje o produktivnosti dela

Republiški odbor sindikata delavcev tekstilne in usnjarske industrije Slovenije je prejšnji mesec pripravil posvetovanje, da bi delegati ugotovili, kaj je bilo v zadnjem času storjenega za doseganje večje produktivnosti dela. Posvetovanje je bilo v sejni sobi tovarne Rašica v Gameljnah pri Ljubljani. Bilo je zelo dobro obiskano.

Iz uvodnega referata tovariša Sintiča, sekretarja RO sindikata tekstilcev, se je porodilo več vprašanj, na katera naj bi v razpravi poskušali najti odgovor. Ugotovili smo, da v zadnjih letih produktivnost v tekst. ind. vse prepočasi narašča. Posledica tega je nekonkurenčnost na tujem in domačem trgu ter naraščanje zalog gotovih izdelkov. Te zaloge pa v Jugoslaviji niso majhne.

Ob tej ugotovitvi je potrebno najprej poiskati vzroke za takšno stanje in posvetiti posebno pozornost izkoriščanju notranjih rezerv. Sem sodi brez dvoma organiziranost proizvodnje, izkoriščanje delovnega časa, usklajenost proizvodnih zmogljivosti in tako dalje. Ob vsem tem moram omeniti tudi zastarelost opreme oziroma strojev. Resnica je, da je prav v tekstilni industriji narejen ogromen skok v tehnologiji in proizvodnji strojev. Drugo vprašanje pa je, kje smo pri tem tekstilci v Sloveniji oziroma Jugoslaviji. Dejstvo je, da ne gremo v korak s časom. In še nekaj je, na kar ne smemo pozabiti: to je človek-samoupravljalca. Od delavca-samoupravljalca in njegove stopnje zavesti je gotovo v

veliki meri odvisna stopnja doseganja produktivnosti.

Kot bistven element za povečanje produktivnosti so tudi sodobne metode planiranja in normiranja, zelo pomembna pa je tudi pravilna stimulacija za doseganje določenih ciljev oziroma rezultatov. To smo dognali. V bodoče bomo morali v vseh sredinah izkoristiti vse notranje rezerve in povečati izkoristek vseh elementov, ki vplivajo na večjo produktivnost, na drugi strani pa bomo morali paziti, da ne bi presegli planiranih stroškov proizvodnje.

Vse to pišemo zato, ker vemo, kako je s tekstilno-predelovalno industrijo v programu razvoja do leta 1980. V omenjeno industrijo namreč ni predvideno nikakršno vlaganje. Prednost razvoja je petletnem razdobju imajo: energetika, proizvodnja hrane in proizvodnja surovin. Tekstilci bomo morali napeti vse sile, lastne sile, če bomo hoteli vleči precej težak tovor. Naj omenimo, da je predvidena poraba surovinskih vlaken v programu 1975–1980 v precejšnjem porastu in to v glavnem pri sintetičnih vlaknih. Predvidena poraba v odnosu

1. bombaž	100.000 ton	115.000 ton
2. volna	23.000 ton	26.000 ton
3. cel. vlakna	30.000 ton	36.000 ton
4. sintetična vlakna	36.000 ton	93.000 ton

Iz tabele lahko razberemo, da bo zelo porasla poraba sinte-

tičnih vlaken. V zvezi s tem bo treba precej investirati v proizvodnjo surovin-filamentov, saj sedanje stanje v Jugoslaviji ni zadovoljivo, ker večji del teh proizvodov še vedno uvažamo.

Če primerjamo našo tekstilno opremljenost z drugimi razvitimi deležami, vidimo, da precej zaostajamo. Rešitve bo treba iskati v specializirani proizvodnji, v delitvi dela in v boljšem izkoriščanju strokovne zmogljivosti. Večji napredek bo tam, kje bo več znanja.

Spregovorili smo tudi o povezavi s proizvajalci strojne opreme. Udeleženci posveta so imeli precej pikrih pripomb na račun domačih proizvajalcev strojne opreme, ki uvažajo dele v glavnem iz Italije in Nemčije, domač je le napis „Made in Jugoslavija“. Tovrstna industrija pri nas nima tradicije in njeni izdelki se ne morejo kosati z izdelki, ki prihajajo iz zahodnih držav. Rešitev je torej v proizvodnji domačih surovin in v pametnem gospodarjenju znotraj delovnih kolektivov.

TONE MATJAŠIČ

Ureja uredniški odbor: Slobodanka Videtič, Stevica Medek, Dragica Nenadič, Milan Travnikar, Milan Bračič, Marjan Pavlovič, Ivan Brodarič in Ivan Biščan. Glavni in odgovorni urednik: Toni Gašperič, tehnični urednik: Janez Pezelj. Izdaja Belokranjska trikotna industrija Metlika. VEZILO izhaja enkrat na mesec v 1700 izvodih. Stavek, filmi in prelom Dolenjski list, tisk KNJIGOTISK Novo mesto.

KRONIKA ZA MAREC

Prišli:
DSSS: Ujdenica Ivan

Odšli:
TOZD Konfekcija Metlika;
Tomc Antonija
TOZD Konfekcija Dobova;
Kuševič Karel

ZAHVALA

Ob nesreči, ki se mi je pripetila zaradi snežnih razmer v ponedeljek, 8. marca 1976, v bližini Suhorja, se iskreno zahvaljujem za pomoč sodelavcem Beti, še posebno pa tovarišem Miroslavu Štimcu, Ivanu Brodariču in Tonetu Peniču.

Asistent firme Bleyle
g. LEUKER

Zahvala

Ob nepričakovani smrti dragega očeta Daniela Jerčiničiča se zahvaljujemo TOZD Konfekcija in sindikalni organizaciji Beti za podarjeni venec. Vsem, ki so mi izrekli sožalje in pospremili mojega očeta na zadnji poti, iskrena hvala.

ZOFKA LAZUKIN

14. aprila smo imeli v našem podjetju volitve v samoupravne organe in svojo državljansko doiznost so opravili domala vsi zaposleni. Manjkali so delavci in delavke, ki so bili v času volitev na bolniških dopustih ali pa so bili odsotni opravičeno.

Pismo hortikulturnega društva

Po letu dni, odkar smo ustanovili naše hortikulturno društvo, ne moremo govoriti o uspehih. Same priprave za ustanovitev društva so potekale dve leti. Naposled je dozorel predlog mestnega odbora SZDL, da se skliče iniciativni odbor ter pregleda predlog osnutka statuta in začasnega pravilnika, in tako je bil 17. 4. 1975 sklican ustanovni občni zbor, na katerem so bili izvoljeni vodstveni organi in potrjen osnutek statuta društva.

Ob ustanovitvi je štelo društvo 153 članov in je tako postalo najmlajše društvo v okviru zveze hortikulturnih organizacij Slovenije.

Že prvo leto si je društvo postavilo svoj petletni načrt v okviru petletnega plana krajevne skupnosti Metlika, ki pa se je v začetku precej težko razvijal v življenje. Med drugim smo občinsko skupščino Metlika zaprosili za dodelitev v trajno last določeno zemljišče na področju krajevne skupnosti Metlika. To zemljišče naj bi društvo s svojimi člani in sredstvi postopoma spremenilo v park, dostopen vsem prebivalcem. Predložili smo štiri predloge, vendar je ostalo le pri tem.

Po letu obstoja se je društvo izkazalo z naslednjo dejavnostjo:

Danes šteje 165 članov, število članstva iz dneva v dan raste. Z ravnateljstvom osemletke v Metliki se dogovarjamo, da bi na šoli ustanovili krožek našega društva, in to učenci 6., 7. in 8. razreda. Če se bodo priključili vsi učenci, se bo število dvignilo za 90 članov. Društvo bo za ta krožek organiziralo dve predavanji in sicer o sajenju sadnega drevja in o vzdrževanju in čiščenju sadnega drevja. Nadalje bo društvo sodelovalo pri obdelavi šolskega vrta, ki ga bodo delno izkoriščali za pridelavo zelenjave za šolsko kuhinjo, na delu vrta bodo vzgajali razne sadike sadnih dreves in grmovnic.

Tudi na Suhorju se je že objavilo nekaj članov, ki jih zbira Marija Ratkovič, tako da bo v kratkem tudi tam ustanovljena podružnica, mogoče pa tudi samostojno društvo.

Vprašanje je, kaj bodo ukrenili gojenci industrijske in srednje tekstilne šole tovarne „Beti“. V razgovoru z vodstvom šole je bila izražena želja, da bi se ustanovil krožek hortikulturnega društva na tej šoli in da bi gojenci sami prevzeli nadzor in vzdrževanje parka in zelenic pred tovarno, dokler ne

dobijo prakse, a pozneje bi lahko pristopili k širšemu urejanju okolice tovarne, tako, kakor je predvideno z urbanističnim planom.

To zamisel bi moralo vodstvo tovarne krepko podpreti tako moralno kot materialno, saj je stanje precej nazadovano, in če je kje, je tam potrebno temeljitega dela.

Krožka, ki bosta ustanovljena na obeh šolah, bosta imela svojega vodjo, tajnika in blagajnika. Sredstva, ki jih bodo zbrali s članarino, prostovoljnimi prispevki in dotacijo, se bodo vračala krožku za nakup sadik, gnojil, orodja in drugega materiala. Društvo jim bo nudilo strokovno pomoč v obliki predavanj in nasvetov pri praktičnem delu.

Lani je društvo organiziralo dva izleta, in sicer ogled razstave cvetja v Cerkljah na Gorenjskem in v Logarsko dolino. Prevoz so si izletniki plačali sami, ker društvo zaenkrat ne razpolaga z dovolj sredstvi. Z obeh izletov smo se vračali zadovoljni. Videli smo marsikaj lepega in novega.

Lansko zimo je društvo pripravilo dve brezplačni strokovni predavanji, in sicer o urejanju vrtov na splošno, drugo predava-

vanje pa je bilo o škodljivcih in glivičnih boleznih na vrtnih rastlinah in njih zatiranju, prav tako podkrepjeno z diapozitivi. Obe predavanji sta bili dokaj dobro obiskani.

Letos bo društvo pripravilo 4 izlete, v zimskem času pa 4 predavanja. Prvi izlet bo 6. junija 1976 v Brežice, kjer bo v okviru vseh HD Slovenije organizirana razstava cvetja. Drugi izlet bo v soboto, 10. julija 1976 v Portorož, Piran, Izolo, Koper in Škocjanske jame. Tretji izlet bo v soboto, dne 31. julija 1976 na Jesenice, v Kranjsko goro, Planico, v dolino Tamarja, Begunje in na Bled. Nazaj grede si bomo ogledali vrt tov. Strgarja v Črnučah. Četrti izlet bo na delovni dan v torek, 24. avgusta 1976 v Ptuj, Ormož, Jeruzalem, Ljutomer, Radence in Gor. Radgono, kjer bomo obiskali sejem gospodarske opreme.

Podrobnosti o izletih imata tajnica društva tov. Anica Vivoda in tov. Vera Pavlovič v trgovini Mladinske knjige, ki zbirata tudi prijave in vplačila za prevoz.

Vsa predavanja, ki se bodo začela po 15. oktobru 1976, pa bodo vsakokrat posebej razglašena z lepaki.

Odbor HD Metlika

IZ PROGRAMA DEJAVNOSTI IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI METLIKA

V kolikor bo osnovna šola v Metliki organizirala oddelek za odrasle, bo stroške šolanja krila izobraževalna skupnost iz lastnih sredstev in deloma iz sredstev tistih delovnih organizacij, v katerih so učenci zaposleni. V kolikor pa zaradi premajhnega števila prijavljenih v Metliki ne bi bilo mogoče odpreti oddelka za odrasle, bi izobraževalna skupnost krila stroške tisti osnovni šoli, s katero bi sklenila ustrezno pogodbo.

Če bo delo delavske univerze ponovno zaživelo, bo izobraževalna skupnost sfinancirala tisti del programa, ki zadeva družbeno vzgojo mladine, družbeno izobraževanje prosvetnih delavcev, šolo za starše, šolo za življenje.

Nadaljevali bodo akcijo nakupa brezplačnih učbenikov. Učbeniki so šolska last, učenci pa plačujejo le majhno odškodnino oziroma amortizacijo. Do sedaj so bili kupljeni učbeniki za novo matematiko od 1. – 4. razreda.

Zaradi kroničnega pomanjkanja sredstev v metliški občini ne bo šole v naravi. Potrebno bi bilo zbrati sredstva vsaj za šolo v naravi za en razred v občini.

IZ PROGRAMA SIS SOCIALNEGA SKRBSTVA

Še vedno je nerešeno vprašanje Romov. Že večkrat je bilo ugotovljeno, da bo to vprašanje potrebno reševati celoviteje in načrtneje. Otroke bi bilo nujno vzgajati od prvih otroških let, ker lahko le tako pričakujemo uspehe, vzporedno pa delati z družinami teh otrok. Velik problem je tudi obiskovanje osnovne šole, ki je zelo neredno. Z delovnimi organizacijami bi bilo potrebno skleniti dogovor glede zaposlovanja mlajših Romov, sicer se problemi prenašajo iz generacije v generacijo.

Leto 1976 – leto inovacij

Letošnje leto je proglašeno za leto inovacij. To je tudi prav, saj smo Jugoslovani v Evropi nekje na repu po novotarijah, ki jih uvažamo. Leto inovacij naj bo spodbuda tudi za vse nas v Beti. Menim, da so tudi med nami ljudje, ki lahko veliko prispevajo.

Seveda je treba to dejavnost gojiti, jo pravilno ovrednotiti in stimulirati. Prav ta stimulativni del se mi zdi najvažnejši, saj pritegne delavca, da se poglobi v določeno raziskavo oziroma da pospeši razrešitev do sedaj na videz nerešljive uganke.

Nekaj takih inovacij, posegov, tehnoloških izboljšav in racionalizacij je v lanskem letu že vidnih oziroma storjenih. Naj omenim samo to, da je v TOZD Kodranka in volna opravljena pomembna tehnična izboljšava, ki samo v enem letu prihrani za 100.000 dinarjev električne energije. Izboljšava pa je pomembna še toliko bolj, ker smo z njo preprečili večje zastoje, ki sta jih povzročala izpad elek-

trične energije ali nihanje napetosti. Ta tehnična izboljšava ni bila povezana z večjimi stroški, je pa delo našega sodelavca Ivana Gornika.

Novoizvoljeni odbor, ki ga bo imenoval delavski svet pod-

jetja, bo moral tej dejavnosti posvetiti več pozornosti. Novotarije nam zagotavljajo lažje delo in srečnejši jutrišnji dan.

TONE MATJAŠIČ

Zgodba o deklici in coca coli

Takole iz dolgega časa sem visel za šankom in pil coca colo z rumom. Tam v kotu se je režalo nekaj okajenih obrazov in nisem jih poslušal, ker takšni ljudje navadno mlatijo oslarije ali pa se kregajo na vse kriplje. V gostilno je prišla družina: mati, oblečena v moški suknjič, neobrit oče in bleda, svetlolasa punčka sedmih let.

„Dva špricerja in deci malinovca. Z navadno!“

„Ne bom malinovca. Bi coca colo,“ si je komajda upala ugovarjati deklica.

„Pa nič!“ je pribil oče, punčka pa se je stisnila v kot in je vseskozi molčala. „Še kaj bi rada pila! S coca colo bi se napajala.“ Zaklel je, kot se spodobi, da se je deklica še bolj stisnila k peči. Modre oči je imela in četudi je nisem ves čas opazoval, sem čutil, da so njene oči na mojem kozarcu z rumom in coca colo. Ko je prišel v gostilno moj prijatelj in me je udaril po rami ter mi naročil še enkrat sivo-črno mešanico, je nisem mogel spiti. Appetit mi je pokvaril neobriti oče, ki je v tem trenutku požiral že svoj peti špricer, deklica pa je strmela v moj kozarec, ki je ostal nedotaknjen na šanku. Zelela si je piti coca colo, ki bi jo razveselila. Včasih je sreča vredna le pet dinarjev.

T. G.

Naši košarkarji hodijo na tekme in treninge v kraje, ki imajo telovadnice. Kaže pa, da bo že v letu 1976 narejena prva etapa športne dvorane v Metliki, kar bo gotovo velik prispevek k razvoju športa v naši občini, saj telovadnica ne bo služila le šolski mladini, ampak se bo v njej odvijala vsa športna dejavnost. (Foto: P. Riznič)

Nekaj o srednjeročnem planiranju

V naši družbi poteka široka akcija za izoblikovanje srednjeročnih planov 1976-1980. Da bi odklonili zmedo, ki se je ponekod pojavljala pri enostranskem investiranju v določene gospodarske panoge, proizvodnja nekaterih sektorjev pa je zaostajala, je izšel zakon o

samoupravnem družbenem planiranju. Osnova celotnega sistema sloni na primarnih interesih delovnih ljudi v TOZD in krajevnih skupnostih. Ti interesi se potem usklajujejo v višjih organizacijskih oblikah, kot so: delovne organizacije, gospodarske panoge v republiki in panoge v federaciji, na drugi strani pa še gospodarske in negospodarske samoupravne interesne skupnosti. Na osnovi širokega vključevanja vseh subjektov celotnega družbenega dogajanja bo izdelan letos družbeni plan Jugoslavije do leta 1980.

Tudi naša delovna organizacija je izdelala srednjeročni razvojni program do leta 1980 in je kot samoupravni sporazum o osnovah plana med TOZD poslan na Gospodarsko zbornico Slovenije. Javna razprava je potekala v jeseni 1975. Ocenjene so bile resnične možnosti za vsako TOZD posebej in za delovno organizacijo kot celoto. Tam, kje nimamo izdelanih konkretnih programov, smo zastavili širše ekonomske okvire in bomo vsako leto povezano z letnimi gospodarskimi načrti ta program tudi dopolnjevali. Pri sporazumevanju za obliko združevanja sredstev in pri prednosti naložb smo upoštevali naše samoupravne akte. (Temeljni

samoupravni sporazum in statut).

Ker smo pravočasno in kvalitetno izdelali srednjeročni plan, smo v okviru Gospodarske zbornice določeni v delovno skupino za usklajevanje planov tekstilne industrije v SRS. Pospešiti bo treba dogovarjanje med zainteresiranimi podjetji (kupci in dobavitelji), da se bodo lahko tvorile usklajene reprodukcijske celote. Mi smo že podpisali sporazume z nekaterimi trgovskimi hišami, manjkajo pa nam dolgoročneji dogovori z našimi dobavitelji.

Ker je srednjeročno in sprotno planiranje osnova našega samoupravnega sistema, se morajo vključiti v njegovo oblikovanje tudi subjektivne sile (družbenopolitične organizacije). Da bi ugotovili, kako se v praksi uresničujejo določila novega zakona, pripravlja ZK posebno sejo CK ZKS, ki bo namenjena izključno temu vprašanju. Prav zato nas je tudi obiskal član izvršnega komiteja predsedstva CK ZKS tovariš Franc Šali. Izpopolnjevanje plana še nadaljujemo, zaželena pa je aktivnost vsakega sodelavca, ki lahko s svojimi predlogi izboljša pravilno usmeritev.

NIKOLA ing. PODREBARAC

SREČANJE UREDNIKOV DOLENJSKE

Na pobudo našega uredniškega odbora se bodo 16. aprila zbrali v naši sejni sobi uredniki tovarniških glasil iz Dolenjske. Namen srečanja je medsebojno spoznavanje, izmenjava izkušenj in načrt dela za izboljšanje informiranosti delovnih ljudi. Na naš predlog naj bi postala takšna srečanja tradicionalna, vendar vsakič v drugem kraju.

FRANC ŠALI V BETI

Konec marca je bil v Beti tovariš Franc Šali, član Izvršnega komiteja predsedstva Centralnega komiteja ZKS. S predstavniki družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov in z nekaterimi vodilnimi delavci Bete se je pogovarjal o samoupravnem planiranju za obdobje 1976-1980. Tovariša Šalija je zanimalo predvsem to, v kolikšni meri so delavci v TOZD aktivno sodelovali pri oblikovanju srednjeročnih planov, se pravi, ali je planiranje resnično izhajalo iz baze ali pa je bila pot morda drugačna.

PISMO IZ MIRNE PEČI

Ireno Kostevc iz Mirne peči nam je poslala pismo, v katerem govori o tem, kako so v njihovi TOZD praznovali osmi marec, hkrati pa tudi dan njihove temeljne organizacije združenega dela. Med drugim Kostevcova piše:

„Ugotovili smo, da smo sposobni z dobro voljo in znanjem doseči zelo dobre poslovne rezultate. Iz naše srede smo izbrali sodelavki, ki sta bili z javno anketo izbrani za najboljše v preteklem letu. To sta Ana Zarabec in Tilka Hrastar. Tovariš Bevc je poudaril, da je pridnih delavk, ki prav tako zaslužijo pohvalo, še veliko. Upam, da so se gostje iz Metlike v naši sredini dobro počutili. Žal pa niso prišli vsi povabljeni.“

V čigavem imenu?

Pred kratkim sem prebral v tovarniških Novicah med drugim tudi tole: „Zahtevajte od svojih delegatov natančnejša pojasnila.“ Začel sem razmišljati o tem delegatskem sistemu. Mar ni delegat človek, prek katerega ljudje neposredno izvršujemo svojo oblast in upravljamo? Tako je zapisano v naši ustavi, v naših zakonih. Dejansko pa... Dejansko pa je še vedno po starem, po poslanskem sistemu. Zakaj? Kdo je tega kriv? Delegat dobi gradivo (včasih zelo obsežno), ga prebere ali pa tudi ne in gre na sejo, sestanek. Tam odloča. V čigavem imenu? V našem že ne!

Samoupravne skupine kot osnovne celice samoupravljanja gradiva največkrat ne

vidijo. Gradivo dobimo, ko sprejemamo ali spreminjamo samoupravne akte. Druge reči pa gredo mimo nas. Zakaj organi, ki pripravljajo gradivo, ne dostavljajo gradiva direktno predsedniku samoupravne skupine in postavi rok, da katerega mora biti sklep, delegat pa ga bo zastopal? Mogoče ne bi bilo napak, če bi na seji samoupravnih organov delegata vprašali, kakšen je sklep samoupravne skupine. Ne pa „kdo je za“ in „kdo je proti“. Delegat je lahko proti, ni pa rečeno, da je proti tudi samoupravna skupina.

Nekaterim poslanski sistem še vedno bolj ustreza in so trdoživi, gluhi so za naše pripombe, ne zmenijo se za naše predloge. Naj navedem

primer. Imeli smo letno skupščino sindikata skupnih služb. Zbrani vabljani in delegati smo imeli plodno debato. Med drugim je bilo predlagano, naj bi delali prosto soboto za stanovanjsko izgradnjo. Vsi vemo, kako težko čakajo nekateri na stanovanje, v kakšnih razmerah živijo. Ne vem, če je kdo med nami, ki ne bi hotel pomagati. Toda poglejmo stvar tudi z drugega zornega kota, tako, kot je pravilno sklepal tovariš Koležnik, sekretar občinske konference Zveze sindikata Metlika. Kvadratni meter stanovanjske površine je v Metliki najdražji v Sloveniji, gradnja družbenih stanovanj traja predolgo in s prevelikimi stroški. Te stvari moramo nujno takoj razčistiti. Preden ne bo jasno, zakaj je

tako, naj ne bi delali naše proste sobote.

Toda dobrih štirinajst dni pozneje je delavski svet podjetja sprejel predlog tistih, ki so bili tudi prisotni na letni skupščini sindikata skupnih služb, da bi delali dve prosti soboti za stanovanjsko izgradnjo. Gradivo ni bilo pripravljeno na samoupravnih skupinah, torej tudi sklepa ni. Delali bomo dve prosti soboti, kako pa bodo gospodarili z našim denarjem, zakaj je kvadratni meter tako drag, pa bodo vedeli le nekateri ali pa nihče. Delali bomo, da nam ne bo nihče očital nesolidarnosti, da bodo prišli nekateri v lepša stanovanja, pa čeprav bo to veliko dražje, kot bi smelo biti.

JURIJ MATEKOVIČ

V čigavem imenu?

Betko ima besedo

Nekateri delavci so že pred 14. uro pri vratarju, kjer čakajo, da škrtne ključ. S tem kršijo delovno disciplino, pa me je postalo strah. Lahko bi se zgodilo, da se ti posamezniki tako razvadijo, da se bodo srečali na tovarniških vratih, kako odhajajo s posla že tedaj, ko prihajajo na delo...

To morajo biti veseli prašiči tistega lastnika, ki nosi iz naše menze pomije! Po mizah ostaja toliko hrane, da bi bilo sitih še enkrat toliko ljudi, kot jih prihaja k malici. Nekdo, ki se večkrat vozi po Nemčiji, je rekel, da pri nas zavržemo toliko kruha, kot ga Nemci pojedjo. Gospodarni nismo, se vam ne zdi?

V menzi visi jedilnik malic in kosil. Pod seznamom pa so podpisi komisije, ki je sestavila jedilnik. Za vsak slučaj, če vas bo pričelo krotovičiti po želodcu, da boste vedeli, koga je treba loviti okoli bajte.

Delegatski sistem: kako je v resnici?

Velikokrat je slišati pripombe, da so delegati delavskega sveta podjetja ljudje, ki hodi na seje zgolj zato, da dviguje roke in tako sprejemajo sklepe, ki so vnaprej pripravljene in naravnani v določeno smer in da delegati pravzaprav ne morejo dosti ali skoraj nič vplivati na odločitve.

Rad bi zapisal le nekaj misli, ki problema gotovo ne bodo razsvetlile z vseh strani, bodo pa morda koga spodbudile, da bo razvijal nit dalje. Delegati morajo biti razgledani delavci, širokega znanja in treznega mišljenja, zanje organiziramo seminarje, da bi svojo delegatsko nalogo v času dveletnega mandata čimbolje opravili.

VEST IZ MIRNE PEČI

Delavski svet TOZD Konfekcija Mirna peč je med drugim sprejel naslednje sklepe:

— za potrebe obrata družbene prehrane TOZD Mirna peč se nabavi stroj za lupljenje krompirja tip Lupilnica L-15 v predračunskem znesku 4.600,00 dinarjev,

— od 1. marca 1976 prične delati popoldanska izmena ob 13.55 in dela do 21.55. Čas od 21.55 do 22. ure je namenjen čiščenju strojev. Popoldanska izmena pred 13.50 ne sme v šivalnico.

Morda ob vsem tem pozabljam, da zastopa delegat vse delavce določene temeljne organizacije združenega dela, da so torej le-ti delavci odgovorni za njegovo delo in neposredno tudi za sprejete sklepe. In kako je s samoupravno izobraženostjo, takole na splošno, delavcev? Raziskav nisem delal niti jih ni kdo drug, a se mi zdi, da vedo ljudje o našem samoupravljanju še vedno premalo, sicer ne bi imeli na eni strani samoupravne organe, na drugi pa ljudi, ki te samoupravne organe neusmiljeno kritizirajo.

Prav in dobro je, da so sestanki pripravljene, da so tudi predlogi sklepov napisani, sicer bi bili sestanki še bolj kačasto dolgi in bi do nezavesti sedeli v sejni sobi. občutek, da gre za „minirano“ pripravljenost, je varljiv in njegovo razpreznanje v smeri delegatov-lutk je vse prej kot dobronamerna misel. Porodi se lahko v prevroči glavi nezadovoljnežev, ki niso pripravljene niti s prstom migniti po zvonjenju tovarniškega zvonca za konec delovnega dne. In takih ni malo. Ne bi bilo neumno, če bi jih ob novih volitvah vključili v samoupravne organe.

Delavski svet podjetja, na primer, je imel petindvajset sej in delegati so predsedeli na rdečih stolih nič več in nič manj kot sto petdeset ur. Skoraj devetnajst delovnih dni po osem ur. Seje delavskega sveta podjetja pa so bile večinoma popoldne, ob prostem času. Popoldne pa se da poleg sestankov okopavati tudi njivo, rezati

trte v vinogradu ali kako drugače služiti dinarčke.

Toda povrnimo se k stvari. Delegati bi morali biti tesneje povezani z ljudmi, ki jih zastopajo. Tako bi bile preko njih izražene želje in stališča vseh, delegat bi prišel na sejo pripravljen in gotovo bi bilo veliko manj molka. Če bi bili seznanjeni z gradivom in tudi s predlaganimi sklepi vsi, in če bi do gradiva in sklepov zavzeli svoja stališča, bi odfrčali pomisleki o vnaprejšnji pripravljenosti. Na delavskem svetu bi potem samo usklajevali stališča in bi sklepi torej odražali voljo vsakega posameznika.

Tako naj bi bilo. In kako je v resnici?

T. G.

ODPRTA LJUDSKA KNJIŽNICA

29. februarja je bila v gradu (tam, kjer je Belokranjski muzej), odprta Ljudska knjižnica, urejena po prostem pristopu. Knjižnica ima posebej urejen oddelek za mladino. Vse, ki radi prebirajo lepe knjige, obveščamo, da bo knjižnica odprta vsako nedeljo od 9. do 12. ure. Vodi jo tovarišica Lea Grabrijan, poklicna knjižničarka iz Črnomlja. Naj vam povemo še to, da je kulturna skupnost Metlika lani nakupila vrsto novih in zelo zanimivih knjig, zato bo vsakdo našel tudi kaj zase.

Bili smo kot majhna družina

Ste zadovoljni s svojo prehojeno življenjsko potjo?

Človek ni vedno popolnoma zadovoljen s tistim, kar je v življenju napravil in če pogledam nazaj, mislim, da bi morda lahko dosegla kaj več. Toda kot delavka, žena in mati mislim, da sem izvršila osnovne dolžnosti in lahko rečem, da sem s svojo prehojeno potjo zadovoljna.

Menite, da ste dali družbi vse, kar bi ji lahko dali?

Družbi sem skušala dati vse, kar sem mogla na gospodarskem in političnem področju. V DS sem bila 8 let, od tega dve mandatni dobi predsednik, predsednik sindikata tri mandatne dobe, članica upravnega odbora eno mandatno dobo in čla-

nica ZK 10 let. Sedemkrat sem bila udarnik v podjetju. Na gradnjo združnega doma pa me spominja zlata značka udarnega dela in udarna knjižica iz proge Brčko-Banoviči. Mislim, da sem družbi dala vse, kar je bilo v moji moči.

In družba vam?

V tistem času, ko smo začeli delati, nismo imeli velikih zahtev, kar sem omenila že prej. Tedaj je bila glavna naloga, da kar največ gradimo in tako je bilo razpoloženje vseh mladih. Priznanja, ki sem jih dobila za svoje delo, so mi v veliko zadovoljstvo, in danes, ko mi mlajši priznavajo vse moje preteklo delo, se počutim tudi srečna.

Vaše želje ob 20-letnici podjetja?

Ob 20-letnici predvsem želim dobrih poslovnih uspehov, dobre in zdrave tovariške odnose, ker je to pogoj za boljše bodočnost.

Vaši prijetni oziroma neprijetni spomini na pričetek dela?

Prvič sem prestopila tovarniški prag 20. 1. 1947. Prejela sem osebno številko 11, to se pravi, da sem bila 11. član kolektiva. Kot vemo, v tem času ni bilo samoupravljanja.

Kakšni so bili tedanji medsebojni odnosi?

Bilo nas je malo in delali smo kot majhna družina, čeprav je takrat imel glavno besedo direktor. Stroji so bili primitivni. Delavci smo bili skromni, ni bilo takih zahtev kot danes.

In danes?

Po 29 letih se je marsikaj spremenilo, ne samo v družbi kot celoti, ampak tudi v samem kolektivu. Danes nas je 140. Stroji so se modernizirali, hkrati s tem pa so se razvijali tudi medsebojni odnosi. Danes se delavca vse vpraša, delavec odloča več kot prej.

Buldozer in razrita zemlja. Danes stoje tu prostori TOZD Kodranka in volna. Sliko objavljamo kot dokument časa v letu, ko praznuje Beti 20-letnico obstoja. Pripravljamo pa tudi razstavo, s katero bomo poskusili prikazati razvoj našega podjetja od začetka do današnjih dni. Fotografije za razstavo izdeluje Pavle Riznič, ki razpolaga z bogatim slikovnim materialom.

(Foto: P. Riznič)

Razumeli smo se dobro

1. Kdaj ste nastopili službo pri „Beti“?
Službo sem nastopila 1. 1. 1964. V začetku sem delala na strojih, nato sedem let krojila, 1973. leta pa sem prišla na delovno mesto vodje izmene.
2. Vaši prijatni oziroma neprijetni spomini na pričetek dela?
To je bila prva ženska zaposlitev v Mirni peči in mi je zelo veliko pomenila. Delo na strojih me je zelo veselilo in dobro sem se počutila.

Kakor povsod, je bilo tudi tu v začetku dosti neprijetnih in prijatnih trenutkov. Vsak začetek je težak, potem pa se navadiš na delo in ti gre dobro od rok.

3. Kakšni so bili tedanji medsebojni odnosi?
Moram poudariti, da smo se vsi dobro razumeli. Pomagali smo drug drugemu. Res, bili smo en sam kolektiv.
4. In danes?
Danes pa pride tudi do preprirov, vendar se čez nekaj časa vse uredi in smo si zopet dobri. Ker sem na takem delovnem mestu, pride večkrat do nesporazuma z delavkami (menjava delovnih mest, kadar ni dovolj dela...). Imam občutek, da me nočejo razumeti; poudariti pa moram, da niso vse delavke enake.
5. Ste zadovoljni s svojo prehojeno življenjsko potjo?
Kot vsak človek, sem tudi jaz preživela dosti hudega in dobrega. Če pogledam na takratne življenjske razmere, sem lahko zadovoljna, da sem dosegla to, kar imam. Z možem sva si zgradila hišo, dva otroka hodita v šolo. Velikega pomena je tudi to, da imam službo tako blizu. Zadovoljna sem, čeprav je delo naporno in delovno mesto odgovorno.
6. Menite, da ste dali družbi vse, kar bi ji lahko dali – in družba vam?
Menim, da sem ji dala po svojih močeh vse in da mi je družba to primerno povrnila.
7. Vaše želje ob 20-letnici podjetja?
Moje želje so, da bi še vnaprej ostala tukaj v službi, da bi imeli vedno dovolj dela in da bi se vsi dobro razumeli.

OBISK TOVARIŠA GOLOBA

Pred dnevi je obiskal naše podjetje tovariš Golob, član Centralnega komiteja ZKS in se je dobri dve uri pogovarjal s predstavniki podjetja o poslovanju, o samoupravljanju in o delu družbenopolitičnih organizacij v letu 1975. Njegova trenutna ocena je bila, da smo največ dosegli v stabilizacijskih napreznjih, da bo treba v bodoče še bolj razvijati delegatski sistem, odpraviti kar največ pomanjkljivosti, da bomo morali vsebinsko obogatiti informiranost ter bolj pomagati odborom samoupravne delavske kontrole. Pogovor je odprl vrsto vprašanj, na katera bo treba odgovoriti, vsi udeleženci pogovora pa so si bili edini v tem, da so podobni pogovori obojestransko koristni in da ne bi bilo odveč, če bi do njih večkrat prišlo.

Varujmo oči – preprečujmo slepoto!

Dandanes je širom po svetu najmanj 10 milijonov povsem slepih ljudi. Še več milijonov pa ima tako oslabljen vid, da jih moramo tudi šteti med slepe, če upoštevamo potrebe po izobraževanju, delu in družbenem varstvu. Te številke pa se večajo tako zelo, da se v prihodnjih 25 letih utegnejo podvojiti, če proti temu ne bomo začeli pravočasno ukrepati.

Računamo, da je po vseh razvijajočih se deželah kar tri četrtine teh slepcev takšnih, da bi jim lahko preprečili slepoto ali jo vsaj zdravili. Tudi v najbolj razvitih deželah bi bilo mogoče mnogo slepote preprečiti.

Z geslom „Varujmo oči – preprečujmo slepoto!“ smo za svetovni dan zdravlja 7. aprila 1976 usmerili žarke največjega zanimanja v temino, ki se zgrinja okoli mnogih ljudi.

Preprečevanje je potrebno po vsem, še posebno pa v razvijajočem se svetu, ker je tam največ slepote, ki se da preprečiti: to so posledice trahoma, kseroftalmije in onhocerkiaze in ker ima tu zaradi preslabo razvite zdravstvene službe le malo ljudi možnost za zdravljenje.

Zgodnje zdravljenje lahko pozdravi trahom, še preden je oko poškodovano; če dobivajo otroci vitamin A, jih ne bo prizadela kseroftalmija; zatiranje (mrčesnih) prenašalcev pa bo preprečilo onhocerkiazo.

Za uspešno obvladovanje očesnih infekcij so potrebni še drugi, na daljšo dobo usmerjeni ukrepi: urejanje boljših higienskih razmer, preskrba s čisto vodo in pospešeno izboljševanje higiene in okolja.

Po vseh delih sveta bi se z enostavnimi ukrepi lahko takoj spoprijeli s temi nalogami. O tem je treba poučiti zdravstvene delavce in starše. Naj za primer navedemo:

Zgodnje odkrivanje in zdravljenje očesnih motenj, še pri otrocih. Zato moramo zdravstvene delavce in starše prepričati, kolikšnega pomena so redni nadzorstveni pregledi.

Za nekatere delavce je treba preskrbeti zaščitna sredstva za oči in vztrajno zahtevati, da jih tudi uporabljajo; stalno nadzorovati nevarne naprave v industriji; izboljševati izdelavo takšnih igračk, ki niso nevarne.

Slepoto, ki jo povzroča siva mrena, moremo in tudi moramo zdraviti v čim večjem obsegu z nezahtevnimi in cenenimi operacijami po vseh deželah s pogostnimi obolenji.

Za to delo je na voljo precej sredstev; naloga je, da jih prav uporabimo in za te namene zagotovimo ustrezne kadre in denar.

Pol dolarja je potrebno za zdravljenje enega bolnika s trahomom, s petimi dolarji odstranimo sivo mreno, za 12 centov lahko kupimo dovolj vitamina A, da za eno leto zaščitimo otroka pred kseroftalmijo.

V mnogih državah so že izdatno podprli dejavnost za preprečevanje slepote. Upamo, da bo dober zgled spodbudil še mnogo ljudi in da bodo tem dejavnostim posvetili še večjo pozornost. Izguba vida ne pomeni samo osebne tragedije za prizadeto osebo, temveč je to obenem tudi huda denarna izguba za narodni dohodek dežele, kjer prizadeti živi.

Preprečevanje slepote ni preveč zahtevno področje zdravstvenega varstva. O njem lahko rečemo: čim več denarja in čim več dejanske pomoči bomo prejeli, tem več uspešnega dela bomo lahko opravili po svetu. S pravočasnim opozarjanjem, s pravočasno pripravljenostjo in s pravočasnim varstvom bomo lahko zagotovili, da se bo v vseh kottičkih našega planeta uresničilo geslo svetovnega dneva zdravlja: varujmo oči, preprečujmo slepoto!

Dr. H. MAHLER
generalni ravnatelj Svetovne
zdravstvene organizacije

Ob tednu boja proti raku

Namen današnjega prispevka je širiti znanje o raku, obenem pa pobijati neposredni strah pred njim. Priporočamo vam, da prispevek skrbno preberete, avtorjem pa se zahvaljujemo, ker so odstopili od honorarjev v korist boja proti raku.

Mednarodna zveza za boj proti raku, ki združuje strokovna in laična društva ter tudi ustanove, katerih dejavnost je posvečena problemom te bolezni, je že pred leti dala pobudo, naj bi v vseh deželah po svetu en teden v letu proglasili za „Teden boja proti raku“. Nosilci in organizatorji akcij naj bi bila predvsem društva za boj proti raku. V Jugoslaviji smo vsako leto prvi teden v marcu izbrali za Teden boja proti raku, program in obeležje tega tedna pa mu dajejo društva za boj proti raku. Namen tedna je predvsem spomniti javnost na probleme in potrebe boja proti rakavim boleznim in jo pridobiti za pomoč zdravstveni službi pri reševanju teh problemov. Potrebe namreč tudi pri nas daleč presegajo doseg ter zmogljivosti zdravstvene službe same. Rak je, kot bolezen današnjega časa, splošen družbeni problem, zadeva posameznike, družine in vse družbene dejavnike, ne le zdravstvo.

Boj proti raku pomeni izkoristiti vsa sodobna dognanja medicinske znanosti na področju preprečevanja, odkrivanja, ugotavljanja in zdravljenja raka ter tudi na področju rehabilitacije in druge oskrbe rakavih bolnikov. Namen teh prizadevanj je znižati število obolelih in zvišati število ozdravljenih, da bi bolnike, bodisi ozdravljene ali le začasno zazdravljene čim uspešneje telesno, duševno in socialno rehabilitirali, ter ne nazadnje, zagotoviti bolnikom z napredovano boleznijo ustrezno medicinsko oskrbo in vso potrebno drugo nego.

Da bi bil boj proti raku uspešen na vseh naštetih področjih, sta sodelovanje in pomoč ljudstva zdravstveni službi nujno potrebna. To bomo dosegli le z ustrezno zdravstveno vzgojo prebivalstva, ko bodo ljudje razumeli značaj raka, ko bodo vedeli, v koliko in na kakšen način se ga je moč obvarovati, ko bodo vedeli, da je bolezen po večini moč ozdraviti, če je zgodaj odkrita in zdravljena, ter da lahko preprečimo ali olajšamo mnoge njene nevarne posledice. Teden boja proti raku ima predvsem zdravstveno-vzgojni značaj, ni pa namenjen samo občanom, marveč vsem družbenim organom in organizacijam, ki jih zadeva vprašanje raka.

Če začnemo pri možnostih, ki jih imamo za preprečevanje obolenja za rakom, gre predvsem za odstranjevanje že znanih, raka povzročujočih ali pospešujočih dejavnikov iz našega življenjskega in delovnega okolja oziroma za varstvo človeka pred njimi.

Po ocenah mnogih znanstvenikov bi bilo moč preprečiti pretežno število rakov, če bi uspeli odstraniti ali preprečiti škodljivi vpliv dejavnikov, ki povzročajo raka in so prisotni v onesnaženem ozračju, prehrabnih artiklih, pri proizvodnih postopkih v industrijskih obratih in še drugod, ali pa se jim izpostavlja človek sam s svojimi razvadami, kakršna je npr. kajenje cigaret. Očitno sodi ta vidik boja proti raku med prizadevanja proti onesnaževanju človekovega okolja; zadeva pa zakonodajo, higiensko-tehnične ukrepe in ustrezen nadzor v obratih ter še druge za to poklicane družbene dejavnike.

Več kot polovico rakov bi se dalo danes že odkriti v zgodnjem stanju razvoja – tedaj, ko jih je še možno dokončno ozdraviti. Da pride danes le ena tretjina takih bolnikov na zdravljenje, je več razlogov. Predvsem gre za splošno brezbriznost ljudi do svojega zdravja, zlasti do ne posebno hudih in nezačasnih bolezenskih tegob, s katerimi se prav začetni rak najpogosteje oglašuje, po drugi strani pa tudi pretiran strah pred to boleznijo zadržuje bolnike, da bi šli pravočasno k zdravniku. Zato je bil zelo umesten poziv dr.

Pierra Denoixa, predsednika Mednarodne unije za boj proti raku, na zadnjem mednarodnem kancerološkem kongresu v Firencah, ki je veljal predvsem novinarjem, naj opustijo obeleževanje „raka“ z grozljivimi pridevki (npr. „kuga“ današnjega časa ipd.), ki vzbujajo strah in predstavijo o neizogibni tragični usodnosti te bolezni. Prav je poudaril, da bi z opustitvijo teh pridevkov dali boju proti raku neprecenljiv prispevek, saj bi mnogim bolnikom pomagali, da bi pravočasno prišli na zdravljenje.

Vzroki za nezadovoljivo stanje glede zgodnjega odkrivanja raka so seveda tudi v sami zdravstveni službi: pomanjka nje zdravnikov in drugega zdravstvenega osebja, nezadovoljiva izobrazba teh kadrov, pomanjkljiva opremljenost ordinacij, odsotnost smotrne organizacije te dejavnosti, da ne omenim še pomanjkljivosti detekcijskih metod samih po sebi, kar zahteva še mnogo raziskovalnega dela.

Za odpravo teh pomanjkljivosti je predvsem potrebno veliko sredstev, veliko več kot jih zdravstveni službi odmerjajo dogovorjeni prispevki.

Vsak rakav bolnik naj bi bil čimprej deležen najboljšega možnega ugotavljanja in zdravljenja, ker gre pri tem vedno za življenje. Današnja medicina ima v tem pogledu velike možnosti, zahteva pa visoko specializirane in izkušene strokovnjake, pa tudi zelo drago opremo in draga zdravila. Vse to narekuje koncentracijo teh zmogljivosti v visoko specializiranih centrih, katerih obstoj je osnovni predpogoj, da se akcije za zgodnejše odkrivanje raka ne bodo izjalovile. S tem je utemeljeno, da smo si v naši strategiji boja proti raku v SR Sloveniji postavili kot prvo nalogo rešitev skrajno nezadovoljivih prostorskih razmer in nezadovoljive materialne opremljenosti – zlasti Onkološkega inštituta v Ljubljani.

Pri tem moramo upoštevati še zlasti njegovo vlogo jedra klinične onkološke službe v okviru Kliničnega centra, kot baze za onkološko izobraževanje zdravstvenih kadrov raznih profilov in baze znanstvenih raziskovanj na področju raka in kot organizacije združenega dela, ki ji je prvenstvena skrb uspešen boj proti raku v naši republiki. Pomen Onkološkega inštituta je naša javnost – žal bolj kot pa odgovorni družbeni organi – očitno pravilno dojela. Odtod tudi njena stalna materialna in moralna pomoč vsem našim prizadevanjem za rešitev inštitutovih težavnih razmer, da bi lahko ustrezneje razvijal svojo dejavnost.

Tako je tudi našemu Društvu SR Slovenije za boj proti raku že od njegove ustanovitve v letu 1971 ena glavnih skrbi: pomagati inštitutu do takega stanja, da bo mogel zadovoljivo opravljati svoje poslanstvo in naloge, ki jih terjajo potrebe.

Zelo malo smo pri nas naredili tudi za ustreznejšo rehabilitacijo rakavih bolnikov – fizično, psihično in socialno. Mnogi bolniki, ki so bili sicer uspešno zdravljeni, so potem oslabiljeni ali delno prizadeti prepuščeni sami sebi. V nemajhni meri gre pri tem tudi za vprašanje odnosa človeške okolice do takega bolnika – odnosa svojcev, delovnih kolektivov in drugih; namesto, da bi mu vsestransko pomagali, da bi se vključil v normalno življenje in delo, ga neradko osamimo s slabo prikritim ožigomjanjem obsojenca na smrt. Še celo hudo pa je mnogim bolni-

kom, ki so zaradi hujše invalidnosti ali napredovane bolezni navezani na tujo pomoč in stalno medicinsko nego. Potrebna nega takih bolnikov na domu povečini ni zagotovljena, družini so v breme, domovi za onemogle jih neradi sprejemajo, jbolnišnice jih odklanjajo. S to stisko se srečujemo vsak dan in tu smo spet pri začetku. Ali ne daje prav ta bedni konec življenja mnogih rakavih bolnikov vtis grozljivosti bolezni, ki vzbuja v ljudeh upravičen strah pred njo? Zato nimajo prizadevanja za zboljšanje teh razmer nič manjše teže kot prizadevanja za zgodnejše odkrivanje raka: tudi vsa ta prizadevanja pomenijo boj proti raku!

Ne moremo biti brezbrizni do tega, kako neozdravljeni bolniki živijo s svojim rakom in kako za njim umirajo.

Na koncu naj le še omenim, da sta važni področji dejavnosti boja proti raku tudi nenehno izobraževanje zdravstvenih kadrov in pa raziskovanje na vseh področjih, ki smo jih omenili. Le od slednjega lahko pričakujemo novih, učinkovitejših orožij za boj proti tej bolezni in zmagi nad njo.

Iz teh težko nakazanih vidikov boja proti raku in našega programa se nam kaže tudi vloga našega Društva za boj proti raku, ki je prostovoljno združenje laikov in strokovnjakov, ki želijo pomagati zdravstveni službi pri zatiranju te bolezni. Akcija Društva se začne tam, kjer se konča njena zmogljivost in pristojnost onkološke zdravstvene službe same, da bi mogla uveljavljati potrebne ukrepe ter tedaj, ko po uradni poti zbrana sredstva ne zadoščajo več za kritje potreb posameznih področij dejavnosti v boju proti raku. Društvo naj bi bilo posrednik med onkološko zdravstveno službo in javnostjo ter zadevnimi družbenimi dejavniki, posredovalo naj bi jim strokovno načrtovane programe posameznih dejavnosti v boju proti raku in potrebe za njihovo izvajanje ter jih hkrati mobiliziralo k sodelovanju in pomoči. Zato naj bi Teden boja proti raku veljal tudi kot spodbuda občanom in delovnim organizacijam tako za včlanjenje v Društvo SR Slovenije za boj proti raku, kot tudi za pomoč pri njegovem delu, saj se bo s tem njihovo hotenje – sodelovati in pomagati pri premagovanju raka – lahko najbolj učinkovito uveljavilo.

BOŽENA RAVNIHAR

Ob tednu boja proti raku